

EVRAK-I PERİŞAN ARASINDA
- 56 -

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN KONYA HATIRALARI

Necati Tonga

Tanpınar'ın dikkatlerden kaçan yazısı, hatıra nevidendir ve Konya üzerine kaleme alınmıştır. 12 Mayıs 1921 tarihli *Yeni Nesil* mecmuasının 3. sayısında yayımlanan yazı, "Anadolu Hatıraları: Konya" başlığını taşır. Bu yazı *Beş Şehir*'in Konya kısmını bütünleyen ve Tanpınar'ın biyografisine katkı sağlayan bir metin olarak ön plana çıkmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar; şiir, roman, hikâye, deneme, makale, edebiyat tarihi, mektup, günlük gibi türlerde kaleme aldığı eserlerle Türk edebiyatına damgasını vurmuş isimlerden biridir. Hayatta iken eserleri sessizlikle karşılanan, bu sebeple de "sükût sukıkaştı"na uğradığını düşünen Tanpınar, özellikle 1980'den itibaren edebiyat âleminde gün geçtikçe artan bir ilgiyle karşılanmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın periyodiklerde dağınmış hâlde kalan yazıları, *Edebiyat Üzerine Makaleler ve Yaşadığım Gibi* adı altında Zeynep Kerman ve Birol Emil tarafından derlenerek iki cilt hâlinde neşredilmiştir. Bu iki kitapta yer almayan yazılar, söyleşiler ve anket cevapları 2002'de İlyas Dirin, Turgay Anar ve Şaban Özdemir tarafından *Mücevherlerin Sırrı* adıyla gün yüzüne çıkarılmıştır. 2016 yılında ise Erol Gökşen bu kitapta yer alan yazılara yeni yazılar ekleyerek Tanpınar'ın periyodiklerde kalmış bazı metinlerini *Hep Aynı Boşluk* adıyla neşretmiştir.

Bununla birlikte Türk edebiyatının mihenk taşlarından Ahmet Hamdi Tanpınar'ın külliyyatının henüz bir bütün hâlinde tamamlanmadığı, *Huzur* yazarının süreli yayınlarında kalan bazı metinlerinin zaman zaman çeşitli araştırmacılar tarafından gün yüzüne çıkarıldığı görülmektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yukarıda zikredilen kitaplarda yer almayan ve derlenmeyen bir yazısı, aşağıda dikkatlere sunulmaktadır.

Orhan Okay, *Bir Hülya Adamının Romanı: Ahmet Hamdi Tanpınar* adlı kitabının ilk bölümlerinde Tanpınar'ı aile, muhit ve görülen mekânlardan hareketle ele alıp değerlendirmiştir. Şairin hayatına damga vuran şehirler ile Tanpınar'ın bu şehirlerdeki görüntüleri, ailesinin uzun göçü zemine konularak ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir.

19 Haziran 1901'de İstanbul'da Şehzadebaşı'nda başlayan Tanpınar'ın hikâyesi, babası Hüseyin Fikri Efendi'nin tayinleri nedeniyle yıllar boyu şehirden şehre nakillerle devam eder. Denilebilir ki *Huzur* yazarı, çocukluk yıllarından delikanlılık dönemine kadar farklı şehirler görmüş, bu şehirlerle ilgili çeşitli intibalar edinmiştir. İstanbul, Sinop, Siirt, Ergani, Erzurum, Musul ve Kerkük, şairin çocuk muhayyilesine tesir eden belli başlı şehirlerdir.

1914 başlarından 1916 yılının sonlarına kadar Kerkük'te ikamet eden Ahmet Hamdi,

annesinin ölümünden kısa bir süre sonra Hüseyin Fikri Efendi'nin Antalya kadılığına atanması sebebiyle yine yollara düşer. Bu seferki istikamet, deniziyle genç şairin halet-i ruhiyesini zenginleştirecek bir şehirdir: Antalya. Orhan Okay, o yılların zor şartları nedeniyle yolcuların muhtemelen Musul'dan sonra Adana'ya, oradan da Konya yoluyla Antalya'ya indiklerini belirtir.¹ Tanpınar ve ailesi, 1916 yılının ekim ayı ortalarında Konya'ya varmışlar ve bir süre burada ikamet etmişlerdir. Şairin Konya ile ilk karşılaşması bu olmuştur ki *Beş Şehir*'in Konya bölümünde bu devreye ait hatıralarla karşılaşırız. Babasıyla şehri gezerken istasyonda asker nakleden kaptarlardan birini gören şair, seferberliğin ilk acıklı sahneleriyle de burada karşılaşır. Yük vagonlarında isli lambaların altında bir yığın soluk ve yorgun benizli çocuk, birbirlerine yaslanarak eritilmiş kurşun gibi "yakıcı" türkülerden birini söylemektedir. Karşılaşılan bu manzara daha sonra *Huzur*'da Mümtaz'ın çocukluk hatıralarından biri olarak karşımıza çıkar.

İşte Tanpınar'ın dikkatlerden kaçan yazısı, hatıra nevindendir ve Konya üzerine kaleme alınmıştır. 12 Mayıs 1921 tarihli *Yeni Ne-sil* mecmuasının 3. sayısında yayımlanan

yazı, "Anadolu Hatıraları: Konya" başlığını taşır.

Bilindiği üzere 1918 yılında Antalya İdadisinden mezun olana dek Antalya'da ikâmet eden Tanpınar, daha sonra İstanbul'a giderek Darülfünun'da öğrenimine devam etmiştir. İşte "Anadolu Hatıraları: Konya" başlıklı metin, Tanpınar'ın Mütareke Dönemi'nde Konya'ya bir kez daha gittiğini ve bu şehirde bir haftadan uzun bir süre kaldığını göstermektedir. Bu seyahat, şairin muhayyilesinde tatlı hatıralar bırakmıştır ki Tanpınar, yazısının hemen başlarında hayatının en "mesut" ve "kıymetli" günlerini bu seyahatinde yaşadığını belirtir.

Metinden anlaşılmaktadır ki Tanpınar'ın Konya seyahati, trenle gerçekleşmiştir. 1918 yılının ağustos ayında Haydarpaşa'dan hareket eden tren, hayli meşakkatli

TANPINAR,
İSTANBUL'A GIDEREK
DARÜLFÜNUN'DA
ÖĞRENİMİNE
DEVAM ETMİŞTİR.
İŞTE "ANADOLU
HATIRALARI:
KONYA" BAŞLIKLİ
METİN, TANPINAR'IN
MÜTAREKE
DÖNEMİNDE
KONYA'YA BİR KEZ
DAHA GİTTİĞİNİ VE
BU ŞEHİRDE BİR
HAFTADAN UZUN
BİR SÜRE KALDIĞINI
GÖSTERMEKTEDİR.

bir yolculuğun ardından üç gün sonra Konya'ya varmıştır. Şair, bu zorlu yolculuğu "trene binmek bir bela, trenle mahal-i makduda gidebilmek ayrı bir bela" cümleleriyle yâd eder.

İstasyonda inşa tarzı bakımından Konya ile hiç alakası olmayan bir iki otel ve gazino ile karşılaşan Tanpınar, tren yolculuğunun yorgunluğunu atabilmek için kalacağı otele yerleşir. Şair, temizlendikten sonra uzun bir uykuya dalmış ve ertesi gün şehri gezmeye başlamıştır. Tanpınar'a göre Konya da diğer Anadolu şehirleri gibidir. Tanpınar, şehirle ilgili intibalarını şöyle sıralar: Bu şehir de pek çok Anadolu şehri gibi kimsesiz ve bakımsız kalmıştır. Bununla birlikte Konya, vatanın en öz çekirdeği olarak nitelendirilebilecek bir yerdir ki bu şehir aynı

zamanda gelecekte, milletimiz namına yapacağımız vazifeleri bize gösteren mukaddes bir mekândır.

Netice itibarıyla diyebiliriz ki "Anadolu Hatıraları: Konya" başlıklı yazı, *Beş Şehir*'in² Konya kısmını bütünleyen ve Tanpınar'ın biyografisine katkı sağlayan bir metin olarak ön plana çıkmaktadır.

Anadolu Hatıraları: Konya

1334 senesi ağustos, eylül ve teşrinievvel ayları Anadolu seyahatime ait hatıralarla doludur. Hayatımda en kıymetli ve en mesut günlerimi, bu ufak seyahat yaşatmıştır desem mübalağa olmaz.

Harb-i Umumi'de Anadolu şimendiferleriyle seyahat etmemiş olanlar, bu zamanın kömürsüz, idaresiz katarlarına yüklenen yolcuların ne çektiğini bilmezler. Haydarpaşa'dan trene binmek bir bela, trenle mahal-i maksuda gidebilmek de diğer bir bela... Kömür bulunmadığı zamanda odun yakarak, odun bulamadığı zamanlarda saatlerce ıssız

kırlar ortasında dinlenerek trenimiz bizi Haydarpaşa'dan hareketimizin üçüncü günü sabahı Konya'ya bırakmıştı.

Konya, nedense Anadolu'nun bana en ruha yakın, en munis ve en güzel bir parçası hissini veriyordu. Tren Afyonkarahisar'ından sonra tek tük tesadüf edilen muhaddeb vakur dağ ve tepelerin süslediği yek-ahenk yaylayı geçerken, bu en koyu Türklük yurdunun gözleri yaşartan kokusunu duyar gibi oluyordum. Nihayet biraz yağmurlu ve sisli bir ufuk arkasında, Konya göründü. Bir taraftan hazırlığımızı ikmal ile meşgul iken diğer taraftan da sarı ve düz bir ova ortasında, sarı ve düz çatılı evleri, Selçuk tarzının şaheserleri olan minareleri ve kubbeleriyle gittikçe yaklaşan Konya'yı doya doya seyretmek istiyordum.

Tren bizi Konya'ya bıraktı. Bu şehre ilk inen seyyah, şimendifer istasyonunda şehre ait esaslı bir hatıra ararsa bir şey bulamaz. İstasyonda tarz-ı inşası itibarıyla Konya ile hiç alakası

olmayan bir iki otel ve gazinodan başka bir şey yoktur. İki tarafı bodur ağaçlı düz bir şose, tozdan tamamen beyaz renk almış iki zayıf beygirin çektiği bir tramvay, tozdan esas rengi fark edilmeyen birkaç landon ve araba!... Bizim Konya'ya gittiğimiz zamanda harp nakliyatında kullanılan ağır demir tekerlekli Alman kamyonlarını da ilave ederseniz Konya istasyonunda ne gördüğümüzü anlamış olursunuz.

Konya'da ilk işim, istasyonda yerleştiğim otelde üç günlük rahatsız bir şimendifer seyahatinin verdiği yorgunluğu dinlendirmek için biraz temizlendikten sonra medid bir uykuya dalmak oldu. Ertesi gün istasyondan, eski İstanbul hatırasını uyandıran atlı tramvaya binerek yirmi dakika süren şehre gittim. Bütün Anadolu şehirleri hakkında da tekrar etmek tamamen doğrudur: İnsan şehrin en mutena sokaklarından geçtiği halde, hâlâ buraların şehrin mahal-latına ait iptidai yerlerden ibaret olduğunu ve asıl şehrin daha başka şekilde bulunduğunu zannediyor. Halbuki Konya da diğerleri gibi, alçak toprak duvarlarla çevrilmiş, penceresiz, toprak çatılı evlerden ve tozlu ve kaldırımsız sokaklardan ve bunların ortasında yükselmiş bir iki cami, tekke gibi millî abidelerden ibarettir.

Konya'da bir haftadan fazla gezdim ve bulundum. Bu şehre ait hatıralarımı bu bir iki satır içinde hülasa

etmek istemiyorum: Bundan ayrıca bahsetmek lazım...

Yalnız Konya'nın bugün bize kalmış en esaslı hatırası bütün Anadolu şehirleri gibi, kimsesiz ve bakımsız kalan bu muhterem Türk yurdunun her seyyah üzerinde bırakacağı tesirlerden biraz başka bir şeydir, Konya, yazları semalarda, bulutlar husule getiren tozu ve en mebzul manasıyla sürüler teşkil eden sinekleri ve basit içtimai hayatıyla insanı biraz sinirlendirebilir. Fakat bir Türk burayı gördükten sonra milleti namına yapacağı vazifelerin ne kadar büyük ve esaslı olduğunu derhal anlar ve bu itibarla Konya'yı derin bir hisle sever ve takdis eder. Bugün Anadolu'da olan İstanbul çocukları, vatanlarının en öz çekirdeği olan Anadolu'yu tiksiniyor değil fakat severek, içlerine karışarak gezmeyi ve orada çalışmayı öğrenmişlerdir. Bu muhterem mesai ki Anadolu'da baştan başa yeni bir

gaye, yeni bir ruh doğurdu ve bize Anadolu kelimesiyle en tatlı zevkleri başışladı.

[Ahmet Hamdi, *Yeni Nesil*, S. 3, 12 Mayıs 1337 (1921), s. 3]

Dipnotlar:

1. Orhan Okay, *Bir Hülya Adamının Romanı: Ahmet Hamdi Tanpınar*, Dergâh Yay., İst., 2010, s. 83.
2. Geçtiğimiz günlerde Sayın Sakine Korkmaz'ın editörlüğünde Dergâh Yayınları tarafından Tanpınar'ın *Beş Şehir* adlı kitabının eleştirel bir basımı neşredildi. Eklerle, arşiv metinleri ve fotoğraflarla göz dolduran bu özel basım, aynı zamanda Beşir Ayvazoğlu'nun açıklamalı notları ile zenginleştirilmiştir. Bu vesileyle *Beş Şehir*'in ilerleyen baskılarında Konya bölümünü tamamladığına inandığımız "Anadolu Hatıraları: Konya" başlıklı metnin de kitaba ilave edilmesini dilerim. (N.T.)

**Necati
Tonga**

Yazar

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Gazi Üniversitesinde tamamladı. 2024'te doçent unvanını aldı. Son zamanlarda unutulmuş ediplerin ve kitaplaşmamış metinlerin peşinde.